

NINA • NIKU

FAKTA

Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning er et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen miljøvernforskning. Stiftelsen har ca. 210 ansatte (1994) og omfatter NINA - Norsk institutt for Naturforskning og NIKU - Norsk institutt for kulturminneforskning. FAKTA-ark gir populariserte sammendrag av publikasjoner fra stiftelsen.

Nr. 22 — 1996

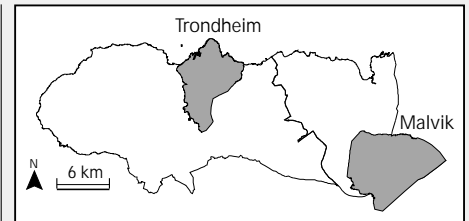
Grevlingen i Trondheimsregionen

Et langsiktig NINA-prosjekt har gått ut på å studere grevlingens økologi i to studieområder, i Trondheim og Malvik kommuner i Sør-Trøndelag.

Studieområdet i Trondheim kan grovt deles i tre habitatkategorier - kjerne, midtre del og periferi. I kjerneområdet dominerer et sterilt miljø, preget av tett bebyggelse, asfalt og betong, der de grønne ele-

mentene ivaretas gjennom mindre parkanlegg og plenarealer. Med avtagende arealpress ut fra bykjernen, dominerer et «hagelandskap» («midtre del»). Etter hagelandskapet, som danner overgangssone mot de perifere (suburbane) arealer, dominerer kulturmark og mer urørte naturtyper som løvskog.

Intensivt drevet granskog dominerer

store deler av landområdene i Malvik. Løvskog fins i laveliggende områder. Sentralt i studieområdet ligger jordbruksarealer.

Spiser meitemark

Dietten til grevlingen var dominert av meitemark, men et bredt spekter av ulike næringsemner ble påvist i mindre mengder (f. eks. frosk, biller og andre insekter, bær, smånagere, fugler og husholdningsavfall).

Det var stor forskjell i tilgjengelighet av meitemark mellom ulike biotoper, med de største mengdene i rike løvskogsområder, noe som også gjenspeilet seg i grevlingens utnyttelse av de ulike biotopene.

Utnyttelsen av de ulike biotopene var den samme for begge kjønn og gjennom sesongen, bortsett fra i barskogsområde, der beitearealer for sau og storfe ble mer brukt om høsten enn om våren. Dette skyldes trolig den positive effekten av økt mengde husdyrekskrementer og kortere gress, som gir grevlingen fordelaktige forhold når den leter etter meitemark.

Flest hi om sommeren

Grevlingene brukte flest hi om sommeren og skiftet hi hyppig. Om høsten ble antall brukte hi redusert, og stabiliteten i hibruk økte gradvis frem mot overvintringsperioden hvor de kun brukte ett hi, deretter økte antallet av hi, og stabiliteten avtok utover våren. Naturlige grevlinghi var små og ikke tilfeldig anlagt. De ble gravd ut på plasser som ga gode skjulmuligheter og hadde tidlig snøavsmelting.

Det ble funnet et stort antall hi i forbindelse med bygninger og byggverk, spesielt i det urbane-suburbane området, et fenomen som er lite beskrevet i litteraturen.

Større aktivitetsområde enn påvist tidligere

Grevling under Nidarosdomens restaureringsverksted.

Foto: KJETIL BEVANGER

Grevlingene i studieområdene brukte større aktivitetsområder enn det som tidligere er påvist, men det var stor variasjon innenfor begge områdene. I det boreale barskogsområdet var størrelsen kjønns- og årstidsavhengig, mens i det urbane-suburbane området var størrelsen alders- og årstidsavhengig. Den observerte forskjellen mellom de to områdene skyldes trolig ulik sosial organisering, som følge av høyere dødelighet på grunn av biltrafikk i det urbane-suburbane området. Ved høy dødelighet oppstår det ledige territorier, noe som vil påvirke unge

grevlingers valg av eventuell spredning bort fra det området hvor de ble født. Dette forklarer trolig at unge grevlinger i Trondheim hadde større aktivitetsområder om våren, samt observasjonene av unge individer som etablerer seg langt vekk fra der de ble fanget første gang. Mens mye av variasjonen i aktivitetsområdenes størrelse i barskogsområdet kunne forklares ved spredning av rike meitemark-patcher, kunne trolig høy dødelighet i Trondheim være årsaken til at så ikke var tilfellet i det urbane-suburbane området.

Bør fjernes fra listen over jaktbare arter

Grevlingens bofellesskap med mennesker medfører konflikter, men det kan knapt sies at arten representerer noe generelt problem. Det er betydelig usikkerhet og mangel på kunnskap omkring grevling blant folk flest, og de fleste henvendelser

hadde bakgrunn i tre forhold - objektiv interesse, irritasjon og frykt, hvor førstnevnte var den klart største gruppen. Bruk av grevling som innfallsport til formidling og fremme av forståelse og kunnskap om dyr bør fra forvaltningens side kunne

være nyttig i et holdningsskapende arbeid. Ut fra etiske prinsipper for moderne viltforvaltning foreslås det at grevling tas ut av listen over jaktbare arter, men at hjemmel for avlivning av skadedyr opprettholdes.

Avliving? Flytting?

Mange viltneemnder har i dag et system med utlån av burfeller til personer som har problemer med grevling. Når et dyr er fanget, er det stort sett to veier å gå - avliving eller flytting. Velges det siste alternativet, er det viktig å være klar over at dyrene har evnen til å finne tilbake til hiet, i tillegg til at det nesten alltid er flere dyr i området. Grevling i urbane og rurale strøk vandrer periodevis mye og benytter en rekke tilholdssteder. Et attraktivt tilholdssted vil ofte bli okkupert umiddelbart hvis «besitteren» blir drept eller fjernet.

Overlevelsessjansen til en grevling som fanges og slippes på et nytt og for dyret ukjent sted, er sterkt redusert, blant annet fordi den høyst sannsynlig angripes og kanskje drepes av områdets egne grevlinger. Generelt vil derfor avliving være å foretrekke, unntatt om våren når ungene fremdeles er avhengige av moren.

Stoffet er hentet fra

NINA Fagrapport 023

Kjetil Bevanger, Henrik Brøseth, Beate Strøm Johansen, Bård Knutsen, Kari Viken Olsen, Tomas Aarvak:

«Økologi og populasjonsbiologi hos europeisk grevling *Meles meles* L. i en urban-rural gradient i Sør-Trøndelag».

Grevlingen - sky og fredelig

Bofellesskap med mennesker innebærer alltid fare for å kvalifisere til betegnelsen «problemart». Grevling er ikke noe unntak, og «synderegisteret» er langt. Grevlinghi, og soveplasser lokalisert til byggverk, kan få betydelige negative virkninger for «utleier». Det har forekommet at større deler av grunnmuren har rast sammen.

Konflikt med mennesker

At grevling kommer i konflikt med mennesker har bakgrunn i artens tilpasningsdyktighet og levesett i videste forstand. Den kan leve av annen føde enn meitemark, og kan på mange måter opptre som en generalist og opportunist. Grevlingen streifer derfor mye omkring. Kombinasjon av tett bestand, tilpasningsdyktighet og næringsøk, er en viktig årsak til at grevlingen stadig påtreffes i tettbebygde områder. I tillegg streifer den rundt i forbindelse med forplantningen. Dette fører naturlig nok til konflikter.

Plenskader

På grevlingens merittliste står blant annet graveskader i plen i forbindelse med at den har spist meitemark, kombinert med graving og ødeleggelse i blomsterbed, etablering av latriner, graving i kompost, plyndring av jordbær, grønnsaker, frukt- og bærtrær. «Søppelgrevling»

(velting av søppeldunker) er et utbredt fenomen. Det var forbausende mange rapporter om graving under beboelseshus og fritidshus. Slik aktivitet skjer gjerne i forbindelse med at dyrene ser på stedet som et potensielt «hiområde». Oftest er det imidlertid snakk om «korttidsopphold».

Ingen blodtørstig skapning

Det kan imidlertid være nyttig å skille mellom «konflikter» av irrasjonell karakter, dvs. grevling som fryktskaper, og konflikter av konkret art, som nevnt ovenfor. Personer i Midt-Norge, stilt overfor en ny og ukjent dyreart, har trolig vært ekstra vaksomme

At grevlingen i realiteten er et sky og fredelig dyr som nødig går til angrep - unntatt mot artsfrender - var det få som hadde hørt. Myten om grevling som en farlig og blodtørstig skapning er nok også bakgrunnen for at så mange som 25 prosent av «klagemeldingene» omfattet «redd grevling».

Ubegrunnet frykt

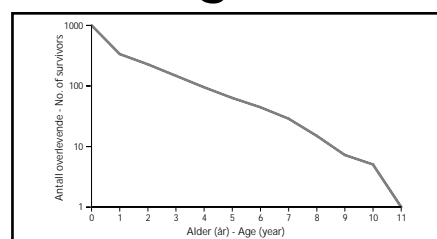
Frykten syntes oftest å være ubegrunnet, men mange oppga at det gikk på angst for selv å bli angrepet av grevling eller at små barn eller kjæledyr skulle bli angrepet. Det er kjent at grevling har tatt livet av kattunger, men selv det synes å skje unntaksvis.

Kjønns- og aldersbetinget dødelighet

Dødeligheten hos grevling gjennom året viste forskjeller mellom kjønn og aldersklasser. Det var et tosidig mønster i dødelighet hos voksne grevlinger, hannene stod for mye av dødeligheten om våren, mens hunnene hadde høyest dødelighet om høsten.

Unge grevlinger hadde høyest dødelighet om våren, mens årsunger først ble funnet i materialet fra sensommeren og utover.

Aldersstrukturen var forskjellig mellom rurale og urbane-suburbane områder, med en lavere gjennomsnittlig levealder i det sistnevnte området. Årlig dødelighet for

Overlevelseskurve for grevling i Trondheimsregionen.

Trøndelagspopulasjonen som helhet var konstant omkring 35 prosent for grevlinger mellom ett og seks år. Netto reproduksjonsrate i populasjonen var tilnærmet

lik 1, noe som indikerer at veksten i populasjonen har stagnert etter tidligere års ekspansive vekst.

Utbredelsen til grevling i Norge i dag omfatter hele Sør-Norge, bortsett fra Vestlandsregionen, mens de nordlige deler av Nord-Trøndelag synes å representere nordgrensen for en fast grevlingbestand.

Kystområdene nord til Bodø har så lang barmarkperiode og lokalklimatisk gode betingelser at grevling trolig vil kunne klare seg, men en ekspansjon lengre nordover synes lite sannsynlig.